

**DE ONTWIKKELING VAN DE RASSENSITUATIE
BIJ GROENTEGEWASSEN**

DR O. BANGA

Mede namens IR J. M. ANDEWEG, IR J. A. HUYSKES en IR J. R. JENSMAN
(Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen)

De ontwikkeling van de rassensituatie bij groentegewassen

The development of the variety situation in vegetable crops

Inleiding

Wanneer wij het boek van W. J. SANGERS over De Ontwikkeling van de Nederlandse Tuinbouw opslaan, zien we dat eeuwen lang uien, knoflook en kool de belangrijkste groenten in Nederland vormden. Daar kwamen nog wat knolgewassen bij (eerst vooral wortelen en pastinaken, vervolgens ook knollen en koolrapen), en verder wat, vermoedelijk grove, peulvruchten (speciaal erwten en bonen).

Pas de welvaart van de zeventiende eeuw bracht meer en fijnere groenten. Liefhebbers probeerden allerlei gewassen. Vele daarvan zijn gebleven, maar ook vele zijn weer verdwenen. Geleidelijk nam het gebruik van groenten toe. In de achttiende eeuw begon de aardappel opgang te maken. Daardoor zakte de behoefte aan gewassen als pastinaak en grove knolgewassen, maar werd het gebruik van bladgewassen en andere groenten, die men bij aardappels pleegt te eten, gestimuleerd. Knoflook werd steeds minder gebruikt. Uien, kool- en knolgewassen bleven nog lang de meest gegeten groenten. Naarmate welvaart en ontwikkeling zich over grotere kringen van de bevolking uitbreidden, namen de bladgewassen en de vruchtgroenten, maar ook de fijnere vertegenwoordigers van de peul-, de kool- en de knolgewassen, een steeds belangrijker plaats in. Door toepassing van glasteelt begon men ook reeds de consumptieperiode van verse voorjaarsgroenten te verlengen.

De negentiende eeuw bracht nieuwe perspectieven. In onze buurlanden vormden zich de grote industrie-centra. De verkeersmiddelen werden beter. De bevolkingen groeiden. Daardoor namen de exportmogelijkheden enorm toe, zodat onze tuinbouw zich sterk kon uitbreiden. Maar ook bij onze burens heeft de tuinbouw zich uitgebreid. Daardoor is de situatie zo geworden, dat wij kunnen exporteren wanneer de normale teelt in het buitenland door droogte, kou, of iets dergelijks is mislukt, of als wij kunnen leveren voor of na het seizoen waarin onze afzetgebieden hun zelf geproduceerde groenten in grote massa aanvoeren. Om aan de laatste eis te kunnen voldoen, heeft men de glasteelt in Nederland zeer sterk uitgebreid. Daardoor is het kweken van vroege rassen voor teelt onder glas erg belangrijk geworden.

Maar ook deze oplossing was niet blijvend. Het transportwezen is inmiddels tot veel meer in staat dan vroeger. Daardoor is het nu mogelijk verse vollegrondsgroenten, die gedurende de winter in min of meer subtropische of althans meer zuidelijk gelegen gebieden worden geteeld, over lange afstanden te vervoeren. Het

is dan ook geen wonder dat wij deze nu steeds meer op onze afzetmarkten gaan aantreffen. Om de concurrentiestrijd te kunnen volhouden moeten wij, wat het rassenmateriaal betreft, vooral zorgen voor kwaliteit en behoud van de kwaliteit bij transport, dus voor *kwaliteit en resistentie tegen transport*.

Als we op grote schaal groenten willen blijven produceren, zal bij de rassenveredeling aan deze punten aandacht moeten worden besteed. Daarnaast zal moeten worden gelet op de aanwezigheid van ziekteresistentie. Immers hierdoor wordt de zekerheid van het oogsten van een gaaf product verhoogd. Verder spreken de geschiktheid voor *mechanisch oogsten* en/of de geschiktheid voor *verwerking* hier en daar een woordje mee.

Groepering van de groentegewassen naar geldelijke omzet

Naar de geldelijke waarde van de veilingomzet kan men (met toepassing van enkele correcties, zoals voor doperwt) de groentegewassen in een aantal groepen indelen. Hieronder is een vrij globale indeling in vijf groepen gevolgd.

Groep	Geldelijke veilingomzet in miljoenen guldens	Gewassen
1	> 50	Tomaat
2	10—20	Sla, Komkommer, Bloemkool, Peen, Ui, Slaboon, Doperwt, Spruitkool en Sluitkool
3	3—10	Andijvie, Witlof, Spinazie, Asperge, Augurk, Meloen en Snijboon
4	0.5—2	Tuinboon, Pronkboon, Spekboon, Peul, Prei, Rabarder, Selderij, Postelein, Boerenkool, Kroot, Radijs, Schorse-neer en Knolselderij
5	< 0.5	Peterselie, Raapstelen, Veldsla, Champignon, Koolraap, Sjalot en Zilverui

Van sommige gewassen neemt de omzet toe, van andere af. Maar de gewassen zullen wel niet gauw meer dan één plaats in de groepering opschuiven. Het verschil in geldelijke omzet van de gewassen is zeer groot. Toch zullen ook de minder belangrijke gewassen bij de selectie niet mogen worden verwaarloosd, want de consument stelt groenten het meest op prijs, als hij ze in een vrij grote variatie kan genieten. Daardoor bestaat er voor de minder belangrijke gewassen altijd de mogelijkheid van toeneming van het gebruik door kwaliteitsverbetering. De oorspronkelijke gewassen, uien, kool en wortels, doen ook nog steeds mee.

Tomaat

De tomatenteelt breidt zich nog elk jaar uit, zowel onder warm als onder koud glas. Van de 97½ miljoen kg die in 1953 werd aangevoerd, werd ruim 2/3 geëxporteerd. Van de rest werd ongeveer 20½ miljoen kg in het binnenland vers verbruikt en bijna 14 miljoen kg door de verwerkende industrie opgenomen.

Engeland en West-Duitsland zijn de belangrijkste afnemers. Het prijsverloop en de afzetmogelijkheden worden bepaald door concurrentie van andere gebieden (Canarische eilanden, Kanaaleilanden, Italië) en door de invoerpolitiek van de importerende landen.

Oorspronkelijk werd de rassensituatie in hoofdzaak beheerst door de tegenstelling *Ailsa Craig* – *Tuckswood*. De vruchten van *Ailsa Craig* zijn fijn, rond en tweehokkig, die van *Tuckswood* zijn grover, platter, meerhokkig en hoekig. Het fijnvruchtige ras is meer geschikt voor groeizame omstandigheden, het grofvruchtige voor minder groeizame omstandigheden, waaronder de vrucht van *Ailsa Craig* te klein blijft. Het veredelingswerk had tot resultaat, dat er binnen en naast het *Ailsa-Craig*-type meer variatie in vruchtgrootte werd aangebracht, dat de ouderwetse platte, hoekige *Tuckswood* geleidelijk aan werd verdrongen door rondere, minder hoekige, veelhokkige typen, en dat er tussen de twee hoofdtypen nog enige tussentypen ontstonden. Men zie hiervoor de rassenlijst. Een nieuw element in het veredelingswerk brachten de F_1 -rassen van BRUINSMA.

Doordat de gebruikelijke rassen meer opvallend last kregen van wankleur en groenkragen, maakte het in Engeland door STONOR gekweekte „no green back”-type hier de laatste jaren veel opgang. Dit type heeft niet gauw last van groenkragen; het is althans niet gauw uitwendig zichtbaar. Het hiertoe behorende fijnvruchtige ras *MONEYMAKER* is nu dan ook in koude warenhuizen het meest geteelde ras. Voor de teelt in verwarmde warenhuizen voldoet het minder goed, omdat het voor deze teelt wat te laat rijpt. Het kweken van een vroeger rijpend „no green back”-ras lijkt dus wel noodzakelijk. Ter verbetering van de kwaliteit wordt verder gezocht naar een vlezige, veelhokkige, maar toch mooi ronde, niet te grove tomaat, die regelmatig en zo mogelijk vroeg kleurt.

Omdat sommige afnemende landen reeds vroeg over eigen tomaten beschikken, is het van belang dat wij over extra vroege rassen van goede kwaliteit beschikken.

Tenslotte wordt getracht resistentie te verkrijgen tegen kurkwortel, aaltjes en bladvlekkenziekte.

Sla

Onze belangrijkste slarassen, *Meikoningin*, *Zwart Duits* en *Attractie*, hebben al een respectabele leeftijd, nl. gemiddeld bijna vijftig jaar. Het is dan ook geen wonder, dat de practijk iets beters gaat vragen. Hierbij gaat het zowel om resistentie tegen smeul (*Botrytis cinerea* PERS.), wit (*Bremia lactucae* REGEL), mozaïek (*Lactuca virus 1*) en rand (waarschijnlijk fysiologisch), als om betere groei-eigenschappen in de winterteelt onder glas. Alleen wat dit laatste betreft, zijn er vorderingen gemaakt. De nieuwe rassen *Proeftuin's Blackpool* en *Regina* groeien en kropen bij weinig licht en een korte dag in kassen met uitsluitend luchtverwarming beter dan het oude ras *Meikoningin*. Deze nieuwelingen maken veel opgang. Ze zijn echter niet afkomstig van kruisingen; het zijn selecties uit bestaande rassen.

In 1953 werd 32 % van de oogst (in kg) geëxporteerd. Daarom lijkt het mij van belang bij het verdere veredelingswerk ook rekening te houden met de geschiktheid voor transport.

Wat de ziekten betreft, heeft men nog steeds niet de beschikking over goede resistente geniteurs. Toch is er al heel wat geëxperimenteerd. Meer fundamenteel onderzoek, waaruit o.m. geschikte testmethoden moeten worden ontwikkeld, is noodzakelijk. Alleen voor de mozaïekziekte, die vaak grote schade toebrengt aan de vollegronds teelt in zomer en herfst, is er een reële, zij het wat smalle, basis gevonden, waarop kan worden verder gewerkt. Bij sommige wilde en gekweekte vormen werd namelijk vastgesteld dat het virus niet met het zaad overgaat. Normaal is er n.l. wel overgang met het zaad. Onderzocht zal nu worden, of een uit virusvrij zaad gegroeid gewas onder Nederlandse omstandigheden voldoende gezond blijft. Blijkt dit zo te zijn, dan is met kruising en selectie waarschijnlijk wel iets te bereiken. Een extra moeilijkheid bij sla is de verre van eenvoudige kruisings-techniek.

Komkommer

De goede *Telegraaf*- en *Spiersselecties* worden algemeen geteeld, evenals tussenvormen tussen deze twee. *Groene Standaard* (S. N. GROOT), een ras met kortere, gladdere vruchten, dat gemakkelijk vruchten op de hoofdranken vormt, heeft zich een plaats veroverd op die gronden, waar het gewas zich snel en krachtig kan ontwikkelen (lichte grond, dalgrond). De proeftuin H.U.V. introduceerde *Vios* (Kw.r.: 1953), een gele komkommer, en *Amato* en *Proso* (aangemeld in 1954), beide groene komkommers. Door het I.V.T. werd in 1954 een vijftal vruchtvuurresistente groene rassen aangemeld. Zij worden in de praktijk eerst uitvoerig beproefd, voordat zal worden vastgesteld welke voor introductie in aanmerking komen. Een aantal selectiebedrijven werkt thans verder met door het I.V.T. verstrekt populatiemateriaal van groene komkommers.

Gele en witte komkommers worden slechts op beperkte schaal geteeld.

Ruim 50 % van de komkommerproductie wordt geëxporteerd (van de kaskommers bijna alles). Resistentie tegen transport is derhalve ook hier een punt dat aandacht verdient.

Het is mogelijk dat *Reusrath's Bitterfreie* een grotere vraag naar bitterstofvrije komkommers zal doen ontstaan.

Bloemkool

De export varieert tussen ongeveer 15 en 20 % van de productie. De eertijds zo belangrijke *Erfurter* typen hebben het moeten afleggen tegen ander rassenmateriaal. *Vroege Veentjes* zijn jarenlang als de vroegste selecties beschouwd; de matige kwaliteit werd vroeger geaccepteerd onder het motto dat vroeg en goed niet te combineren zijn. Sinds 1947 zijn zij echter vrijwel geheel door *Verbeterde Mechelse* verdrongen; in dit ras zijn vroeg en goed namelijk wel verenigd. Het is niet uitgesloten dat de in dit ras voorkomende extreem vroege selecties in de toekomst meer op de voorgrond zullen treden. Verder zijn de *Delftse Kortpoot*- en *Remme*-typen meer en meer verdrongen door *Vroege Alpha*-selecties. Ook de van oudsher geteelde *Italiaanse Reuzen* hebben het veld moeten ruimen. Zij zijn vrijwel geheel verdrongen door de kwalitatief betere *Flora Blanca*.

Peen

Amsterdamse Bak is nog altijd het ras voor de vroege teelt. *Slanke Nantes* is een waardevol zomerras. Onder de winterwortels zijn *Berlikumer Bierma* en *Verbeterde Flakkeese* de meest gewilde kweekproducten. In de *Berlikumer* begint een enkele selectie met een hoger droge-stofgehalte te verschijnen. Met het oog op de bewaring en het transport is deze ontwikkeling zeer belangrijk. De droogindustrie heeft belangstelling voor een productieve wortel met een hoog caroteen-gehalte.

Ui

De ui heeft het de laatste jaren zwaar te verantwoorden. De exporteurs klagen steen en been over de slechte houdbaarheid tijdens transport. Allerlei omstandigheden spelen hierbij een rol. Wij verwachten dat selectie op een hoger droge-stofgehalte (hoger s.g.) en op een omsluiting door sterkere buitenste rokken de resistentie tegen transport zal verhogen.

Slaboon

Er bestaat thans een uitgebreide serie meer of minder rolmozaïek-resistente stamslaboonrassen. Men zie hiervoor de rassenlijst. Er schijnt echter nog geen definitieve vervanger van de *Dubbele Witte z. dr.* te zijn. In de groep van de stokslabonen vond het nieuwe rolmozaïek-resistente ras *Aromata* van R. ZWAAN vrij algemeen ingang.

Er worden veel bonen door de industrie verwerkt. In 1953 werden 11,7 van de 29,8 miljoen geveilde slabonen geconserveerd, d.i. meer dan 1/3. Daarom moeten aan de inmaakkwaliteit hoge eisen kunnen worden gesteld. Ook de oplossing van het probleem van de mechanische oogstbaarheid wordt meer en meer urgent.

Doperwten

Het beteelde oppervlak is niet geregistreerd. Het bedraagt vermoedelijk ± 2500 ha. Bij de teelt voor directe consumptie is geen verandering in de rassen op te merken. De conservenindustrie verwerkt uitsluitend volvelds geteelde doperwten, welke machinaal worden geoogst. Voor conserveren worden nog steeds veel „landbouw“-erwten gebruikt. De laatste jaren is echter steeds meer een verschuiving waar te nemen naar speciale doperwtenrassen. Hiervoor worden de reeds lang bekende rassen als *Alaska* en *Kelvedon Wonder* gebruikt, verder nieuwere rassen, zoals *Celsior* (NUNHEM), *Wyola* (ASGROW), *Juwel* (v. WAYEREN, Duitsland). Vermoedelijk zijn zij nog geen van alle blijvers. Er wordt nog steeds naar betere rassen gezocht. Er wordt vooral gezocht naar rond- en kreukzadige, niet te grove rassen met uiteenlopende rijpingstijd, die goed volvelds kunnen worden geteeld en bij voorkeur resistent zijn tegen topvergeling (vroeger voetziekte genoemd) en Amerikaanse vaatziekte.

Spruitkool

Meer en meer worden de *Roodnerf*-selecties als de beste beschouwd. De *Bredase* verliezen dan ook terrein ten behoeve van *Roodnerf*; de *Bredase* zijn wat licht van kleur en „smetten“ gemakkelijk; deze fouten heeft de *Roodnerf* niet.

Er zijn echter nog op tal van plaatsen goede tuindersselecties. Misschien schuilen hierin nog verbeteringsmogelijkheden.

Sluitkool

Voor de herfstkool is export noodzakelijk. Deze wisselt echter nogal sterk (0—40 %). De meeste witte herfstkool wordt tot zuurkool verwerkt. Voor bewaarkool is de export zeer belangrijk (40—60 %).

Zowel in de witte als in de rode kool zijn de laatste tijd geen grote veranderingen opgetreden. Alleen in de savoye kool zit enige spanning, nl. tussen de groene en de gele savoye kool. De groene is lekkerder, maar minder productief dan de gele. De gele geeft niet alleen meer gewicht, maar is ook beter tegen vervoer bestand. De slechte eetkwaliteit werkt echter als een sluipmoordenaar. Aanvankelijk denkt de tuinder, dat hij goed af is met zijn hogere opbrengst, maar door dalende populariteit raakt de gele toch in discrediet. Men probeert nu de gele kool wat groener te selecteren en aldus min of meer tot een compromis te komen. Dit is echter niet de juiste oplossing.

In de groene savoye kool verliest de niet tegen ongunstig herfstweer en vorst bestande *Novum* terrein aan de sterkere *Hammer*. De belangstelling voor de redelijk vorstresistente *Winterkoning* neemt toe. In de vroege rassen is de introductie van de zeer vroege *Sanmann's Ochsenwärder* vermeldenswaard.

Andijvie

Behoeftte aan andere rassen dan *Nummer Vijf* en *Breedblad Volhart Winter* schijnt er op het moment niet te zijn. Wel wordt gezocht naar genenmateriaal dat resistentie tegen de bladvlekkenziekte (*Marssonina panattoniana*) kan geven.

Witlof

De Nederlandse witlofteleur beschikt nauwelijks over een selectie, die de Belgische kwalitatief evenaart. Hoe groot de productiviteit van onze witlof is, is niet bekend. De praktijkproeven daarover zijn nog niet beëindigd. Het is de vraag, of de veel voorkomende praktijkmening, dat vooral de opbrengst en in mindere mate de kwaliteit de hoofdrol moet spelen, op den duur wel opgaat. Momenteel vormt de matige kwaliteit van ons witlof zeer zeker een handicap bij de export.

Behalve naar verbetering van de kwaliteit, dient ook gestreefd te worden naar opvoering van de uniformiteit. Een witlofkuil wordt nl. meestal in één keer geoogst en daarom is het van belang, dat de individuele kroppen tegelijk oogstrijp worden. Anders is bij het oogsten een gedeelte onrijp en een gedeelte overrijp, met als gevolgen minder opbrengst en slechtere kwaliteit. Op het I.V.T. is bewezen, dat familie- en lijnselectie hiervoor bruikbare methoden zijn. Zij vonden reeds ingang in de praktijk.

Spinazie

Breedblad Scherpzaad Zomer is nog steeds het belangrijkste ras voor Nederland. Het is in de loop van de jaren heel wat breder geselecteerd. Toch heeft men voor een vroege oogst nog wel graag een type van dit ras met vrij lange en langgesteelde

bladeren, die rechtop staan en al in een zeer jong stadium kunnen worden gesneden (Ezelsoren). Een nieuwigheid was voor enkele jaren *Cavallius Scherpzaad* en nu ook nog *Cavallius Rondzaad* van Ohlsens-Enke, Kopenhagen. Dit ras heeft als bijzonderheid dat het bij korte dagen zeer goed groeit. Het kan echter geen strenge vorst verdragen.

Er zijn in spinazie nog al wat rassen gekweekt voor middelvroege vollegronds teelt en voor zomerteelt. Dit is vooral met het oog op de export van groot belang. Men zie de rassenlijst. Verder is er nog steeds enige belangstelling voor vollegronds winterspinazie. De rassenlijst noemt een viertal rassen.

Verwacht wordt, dat enige kweekbedrijven spoedig zullen kunnen uitkomen met rassen die resistent zijn tegen wolf (*Peronospora spinaciae*) en blight (*Cucumis virus I*).

Asperge

De praktijk vraagt dringend om productievare rassen. Het voornaamste motief daartoe is het streven de vrij hoge kostprijs (in 1954 $\pm$ f 0,90 per kg) te reduceren. Zolang de kostprijs hoog blijft, zal de afzet in het binnenland klein blijven. Verreweg het grootste deel gaat naar het buitenland, in het bijzonder naar Duitsland (in 1953 70 % van de export). In 1955 worden in de teeltcentra een drietal zaadtuinen aangelegd met door het I.V.T. geselecteerde klonen. Deze tuinen produceren „gewone” rassen (bestaande uit mannelijke en vrouwelijke planten) die waarschijnlijk beter zijn dan de bestaande. Dit zal op speciale selectieproefvelden worden nagegaan.

Daarnaast wordt verder gewerkt aan het kweken van geheel mannelijke rassen. Weliswaar is hiervan materiaal beschikbaar, doch er kleven nog enige onvolmaakt-heden aan. Ook moet nog worden nagegaan of zij een hogere productie hebben. Introductie is dus nog niet verantwoord, vooral omdat de aspergevelden ten minste een tiental jaren in exploitatie blijven.

Een moeilijkheid bij de aspergeveredeling vormt de onbekendheid met de oorzaak van de zeer grote productiever schillen van de planten binnen de bestaande rassen (tot 1000 %!). Deze zijn niet afdoende te verklaren.

Er is vraag naar voetziekeresistente rassen. De perspectieven zijn hoopvol. Er is echter pas een bescheiden begin met experimenteren gemaakt. Dit onderzoek vindt plaats in samenwerking met het I.P.O.

Augurk

In 1953 werden 12 van de 13 miljoen kg augurken verwerkt. De rassen van J. H. TERCKEN te Baarlo beheersen nog steeds het terrein. Zijn *Baarlose Nietplekker Ras VII*, geïntroduceerd in 1949, is op het moment het belangrijkste ras. In 1937 had hij reeds zijn *Baarlose Nietplekker Ras VI* in de handel gebracht. Ook van dit ras wordt nog heel wat gezaaid, maar het moet meer en meer wijken voor Ras VII en ook voor *Delikatess*. Dr F. TJALLINGI heeft nu een ras gekweekt dat resistent is tegen mozaïek-verwelking. Wat de kwaliteit betreft, moet het nog verder worden verbeterd.

Meloen

De laatste jaren is weinig aandacht aan de meloen besteed. Maar er zijn tekenen dat een ras van goede kwaliteit met de teelteigenschappen van Netmeloen wel belangstelling zal vinden. In 1953 gingen 2 van de 5 miljoen kg meloenen naar het buitenland.

Stoksnijboon

In 1953 werd $\pm 1/4$ van de oogst ingemaakt. De *Verschoor*, het meest geteelde ras van voorheen, heeft zijn belangrijke plaats moeten afstaan aan het nieuwe rolmozaïek-resistente ras *Combine* (samengesteld uit de rassen *Infra* en *Supra*, kweker R. ZWAAN). Voor vroege teelt gebruikt men voornamelijk het ras *Allervroegste*. Dit is een sterk ras; de kwaliteit van deze boon is echter slecht. Als concurrent van dit ras komen in 1955 een tweetal nieuwe rassen in de handel, die gelijk in vroegheid zijn doch beter van kwaliteit: *Ezetha's Favoriet* van de Enkhuizer Zaadhandel (weinig vatbaar voor rolmozaïek en niet vatbaar voor zwarte-vaatziekte) en *Romore* van R. ZWAAN (resistent tegen rolmozaïek doch vatbaar voor zwarte-vaatziekte). Beide rassen werden zeer goed gewaardeerd in de in 1953 en 1954 gehouden praktijkproeven met stoksnijbonen. Er moet nog worden afgewacht of deze rassen ook geschikt zijn voor de zeer vroege teelt.

Tuinboon

Werd vroeger vrijwel algemeen de *Gewone Witkiem* geteeld, thans is dit ras grotendeels verdrongen door de *Verbeterde Witkiem*. Dit is een productiever Witkiem-type met langere peulen; meestal iets minder vroeg dan de gewone Witkiem. In de groep van de vroege tuinbonen, *Express*, *Premier*, deden enkele nieuwe rassen hun intrede nl. *Trio*, *Con Amore* en *Ezetha's Witkiem*.

Voorals Trio en Con Amore, welke wat langere peulen hebben dan Express, maken nogal opgang.

Ezetha's Witkiem is een kort type Witkiem, die echter belangrijk vroeger is.

Pronkboon

Met de pronkboon wordt thans weinig geëxperimenteerd. Vrij algemeen wordt de smalle snijpronker geteeld: *Emergo*, *Selecta*, *Erecta*, *Universalis*.

Spekboon

Ook hier is weinig verandering. *Phenomeen* wordt nog algemeen verkozen boven het nieuwe ras *Animo* van R. ZWAAN (1950).

Peul

De peulenteelt blijft vrijwel beperkt tot de Venen en de Langstraat. *Record* is nog steeds het meest geteelde ras. *Heraut* maakte in de praktijkproeven een betere indruk (mooiere peulen) dan Record, maar bleek buiten de Venen het bezwaar van grotere nachtvorstgevoeligheid te hebben. *Suikerpeul* wordt weinig geteeld, *Lentebode* slechts op beperkte schaal.

Door de firma A. R. ZWAAN en ZN te Voorburg werd een aantal nieuwe peulrassen gekweekt, t.w. *Vermeer*, *Frans Hals*, *Tilly*, *Bon Ami* en *Oscar*. Deze rassen

hebben grote peulen, zijn vliesloos, hebben zeer goede consumptiekwaliteit en zijn zeer productief. Of ze de kwalitatief veel mindere Record zullen kunnen vervangen, moet nog worden afgewacht.

Prei, Boerenkool en Kroot

Bij prei gaat het in hoofdzaak om *Herfstreus* en *Winterreus*, bij boerenkool in hoofdzaak om *Westlandse Herfst* en *Westlandse Winter*. In de kroot wordt vrij veel selectiewerk gedaan om een minder hoekige snelgroeïende *Egyptische* en een ronde zomerbiet van goede inwendige kleur en kwaliteit te verkrijgen. Dit laatste blijkt ook door de conservenindustrie op prijs te worden gesteld.

Radijs

Van de nog niet genoemde gewassen wil ik verder alleen nog de radijs noemen. Hierin is nog wel enig spectaculair kweekwerk verricht. A. R. ZWAAN heeft met zijn *Cherry Belle* het voorbeeld gegeven hoe men een radijs kan kweken, die ook na vervoer en verblijf in een winkel nog zonder voosheid als een frisse voorjaarsgroente door het stadspubliek kan worden genoten. Verder wordt bij de belangrijkste rassen onder invloed van de selectie de kleur van paarsrood meer en meer helderrood. Dit maakt de knolletjes voor het publiek aantrekkelijker.

Samenvatting

1. Bij de tomaat werd de rassensituatie jarenlang beheerst door de tegenstelling Ailsa Craig – Tuckswood, plus tussenvormen en verbeteringen. Daarna namen de F₁-rassen van BRUNSMA een belangrijke plaats in. In koude warenhuizen wordt thans het ras *MONEYMAKER* veel geteeld omdat dit ras geen zichtbare last van groenkragen heeft.

2. De oude slarassen Meikoningin, Zwart Duits en Attractie worden nog zeer veel geteeld. Er is behoefte aan meer ziekteresistentie. Proeftuin's Blackpool en Regina maken grote opgang voor teelt in de winter in de kas.

3. Bij komkommer spelen Telegraaf- en Spiersselecties nog de hoofdrol. Groene Standaard heeft een plaats veroverd op gronden, die een goede groei geven. Verder beginnen vruchtvaurrezistente rassen te verschijnen.

4. Bloemkool. De Erfurter typen zijn verdrongen door Verbeterde Mechelse en Vroege Alpha-selecties. De Italiaanse rassen hebben het vrijwel geheel moeten afleggen tegen Flora Blanca.

5. Bij slabonen en erwten is veel kweekwerk op ziekteresistentie verricht. De kwaliteit van de oude bekende kwaliteitsrassen is over het algemeen echter nog niet voldoende geëvenaard. Deze moet nog op bevredigender wijze worden gecombineerd met gunstige teelt-, oogst- en resistentie-eigenschappen.

6. Bij wortel, spruitkool, savoye kool, spinazie, augurk, snijbonen, tuinbonen en radijs zijn eveneens meer of minder grote verschuivingen in het sortiment op te merken.

7. Bij uit, witlof en asperge worden in de niet te verre toekomst rasverbeteringen verwacht.

Discussie

IR G. W. VAN DER HELM, Amstelveen: 1. Hoe is de ervaring met de tomaat, waarover in de Engelse pers is meegedeeld, dat ze bestendig zou zijn tegen vorst?

2. Dit jaar kwam bij het slaras Blackpool veel bruine rand voor. Is de Blackpool met deze eigenschap wel een verbetering van het slasortiment?

3. Door consumenten wordt vaak geklaagd over de scherpe zaadjes bij spinazie. Kan niet beter met rondzaad worden gewerkt?

4. *Opmerking.* Wat de peulen betreft, is op de proeftuin te Sloten een peulenras gekweekt, dat vrijwel vliesloos is maar verder de eigenschappen van het plaatselijke ras heeft. De ervaring van één jaar en de verwachtingen zijn goed, maar het proefstadium kan nog niet worden afgesloten.

Antwoord: 1. De tomaat Wheatly's White Winter Smooth Skin is niet vorstresistent.

2. Het slaras Proeftuin's Blackpool is in zoverre een verbetering dat het goed groeit bij korte dagen en weinig licht, dus geschikt is voor de winter; verder heeft het ras nog wel zwakheden.

3. Het gebruik van scherpzaad-spinazie berust op traditie en op de mening dat scherpzaad-spinazie iets sterker zou zijn dan rondzaad-spinazie. Dit is vermoedelijk niet juist. Er bestaan van de meeste rassen rondzadige vormen.

4. Het is zeer juist gezien, dat ir VAN DER HELM het nieuwe vliesloze peulenras van de proeftuin te Sloten eerst uitvoerig wil beproeven alvorens het in de praktijk te brengen.

IR W. A. WIEBOSCH, Hoorn: 1. Is het juist Dubbele Witte z. dr. als ideaal te stellen? Is het niet voornamelijk het aroma van dit ras dat zijn waardering bepaalt?

Uit technisch oogpunt biedt Dubbele Witte z. dr. niet de gewenste mogelijkheden voor verbetering van de vollegronds teelt.

2. Moet bij inschakeling van de overheid op het gebied van de veredeling er niet voor worden gezorgd dat de kundigheid van de selectiebedrijven er bij betrokken wordt?

Antwoord: 1. Niet alleen in Nederland, maar ook in Frankrijk en in Duitsland bestaat van de zijde van de conservenfabrieken nog steeds veel vraag naar Dubbele Witte z. dr. vanwege zijn kwaliteit. Daarom verdient het aanbeveling dit ras als kruisingsouder te blijven gebruiken met de speciale bedoeling zijn kwaliteit in de nieuw te winnen rassen te verkrijgen.

2. Overal waar de particuliere kweekbedrijven in voldoende mate bereid en bekwaam zijn kweekwerk te doen, kunnen de onderzoekinstellingen zich beperken tot veredelingsonderzoek. Alleen waar dit niet het geval is kan er aanleiding zijn dat de onderzoekinstellingen het kweken van nieuwe rassen zelf ter hand nemen. Het I.V.T. tracht de particuliere kwekers zoveel mogelijk te stimuleren en bij te staan in hun verdelingswerk.

IR N. HUBBELING, Wageningen: Is het wel mogelijk door middel van herhaalde terugkruising de stamslaboon Dubbele Witte z. dr. zodanig te veredelen, dat met behoud van het gehele complex kwaliteitseigenschappen tevens een heel complex resistentiefactoren wordt ingekruist?

Antwoord: Aan de slaboon Dubbele Witte z. dr. zal zoveel moeten worden veranderd, dat de methode van de herhaalde terugkruising in dit geval niet voor de hand ligt.

Vandaar dat het I.V.T. nu onderzoekt of met voortgezette massale zelfbestuiving plus massaselectie gevolgd door lijnselectie betrekkelijk snel iets zal kunnen worden bereikt.

DR D. MULDER, Wageningen: Wordt bij bloemkool ook geselecteerd op resistentie tegen molybdeen gebrek, klemhart en hartloosheid door vermindering van de gevoelige rassen als geniteurs? Dit naar aanleiding van het optreden van grote verschillen in de symptomen van molybdeen gebrek in een bloemkoolrassenproefveld op de proeftuin „de Santacker”.

Antwoord: Bij het selectiewerk in bloemkool wordt wel op gevoeligheid voor molybdeen gebrek gelet. Dit is echter minder eenvoudig dan het op het eerste gezicht lijkt, daar genetische en milieufactoren beide van invloed zijn.

Summary

The development of the variety situation in vegetable crops

1. *Tomato*. The variety situation has been governed for years by the contrast between Ailsa Craig and Tuckswood, and by intermediate forms and improvements. Later on the F₁ varieties raised by Mr. Bruinsma, held an important place. At the present time Moneymaker is the leading coldhouse variety, as this variety does not suffer visibly from yellow top.

2. *Lettuce*. The old varieties May Queen, Zwart Duits and Attraction are still extensively grown. Continued breeding for disease-resistance is necessary. Proeftuin's Blackpool and Regina are becoming popular for hothouse growing in winter.

3. *Slicing Cucumber*. Telegraaf and Spiers selections still rank first. Green Standard is now grown on soils that are favourable for making good growth. Scab-resistant varieties are being raised.

4. *Cauliflower*. The Erfurter types have been displaced by Verbeterde Mechelse and early Alpha selections. The Italian Giants have been almost entirely superseded by Flora Blanca.

5. *French bean and pea*. Much breeding for disease-resistance has been done. Generally, however, the quality of the old well-known varieties has not yet been equalled, so it is still necessary to combine good quality with favourable properties for growing, harvesting and disease-resistance.

6. *Carrot, Brussels sprouts, savoy cabbage, spinach, pickling cucumber, kidney bean, broad bean and radish*. Shifts in the existing stocks have taken place to a greater or smaller extent.

7. *Onion, witloof and asparagus*. It is expected that varietal improvements will be realised in the not far distant future.

MEDEDELINGEN 1)

VAN HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING VAN TUINBOUWGEWASSEN

10. **Banga, O.** Krotenstudies. November 1948 f 0,25
 III. Vernalisatie en devernalisatie van bieten.
 IV. Verschillen in schiet-neiging bij
 verschillende rassen en selecties van platte
 of ronde krotten.
11. Algemene Veredelingsdagen 1948. Verslag
 van voordrachten en discussies. December
 1948 ..... f 1,05
12. **Banga, O.** Het kweken van nieuwe vrucht-
 boomonderstammen in Engeland. Maart
 1949 ..... f 0,20
13. **Banga, O.** en **Hester G. Kronenberg.** Teelt
 en veredeling van aardbeien in België, Juni
 1949 ..... f 0,20
14. **Banga, O.** Krotenstudies. Juli 1949 ..... f 0,50
 V. De inwendige vleeskleur van krotten.
 Haar beoordeling bij rassenvergelijking en
 selectiewerk.
15. **Andeweg, J. M.** Veredelingsdoeleinden en
 -resultaten bij de tomaat. September 1949 f 0,20
16. **Hubbelling, N.** Veredelingsdoeleinden bij
 slabonen. September 1949 ..... f 0,20
17. Algemene Veredelingsdagen 1949. Verslag
 van voordrachten en discussies. Mei 1950 f 1,40
18. Zeventien korte artikelen voor boom-
 kwekers. Juni 1950. .... Uitverkocht
19. **Banga, O.** Krotenstudies. September 1950 f 1,50
 VI. De invloed van het loof op de groei-
 snelheid van de knol.
 VII. Classificatie van platte en ronde krotten
 naar knolindex, niveau van loofpre-
 statie en groeisnelheid.
20. **Andeweg, J. M.** en **M. Keuls.** Practijk-
 proeven tomaten 1948-1949. October 1950 f 0,75
21. **Banga, O.** Krotenstudies. November 1950.
 VIII. Veredelingsmethodiek bij de rode biet f 0,25
22. **Kronenberg, H. G.** Teelt en veredeling van
 fruitgewassen in Zwitserland. December
 1950 ..... f 0,25
23. **Banga, O.** en **J. Sneep.** Veredeling van tuin-
 bouwgewassen in Denemarken. December
 1950 ..... f 0,25
24. **Floor, J.** Het enten van noten. Januari 1951 f 0,35
25. **Floor, J.** De vermeerdering van onderstam-
 men voor fruitgewassen. Augustus 1951 .. f 0,75
26. **Banga, O.** Bescherming van de kwekers-
 eigendom. September 1951 ..... f 0,40
27. **Sneep, J.** Selectie op het juiste tijdstip.
 September 1951 ..... f 0,35
28. **Floor, J.** Onderstammenonderzoek. Sept.
 1951 ..... f 0,40
29. **Gerritsen, C. J.** Walnotenteelt. September
 1951 ..... f 0,35
30. **Kronenberg, H. G.** (I.V.T.) en **H. J. de**
Fluiter (I.P.O.). Resistentie van frambozen
 tegen de grote frambozenluis *Amphorophora*
rubi Kalt. October 1951 ..... f 0,40
31. **Sneep, J.** De betekenis van de andromonee-
 cische planten voor de veredeling van *Aspa-*
ragus officinalis L. November 1951 ..... f 0,35
32. Algemene Veredelingsdagen 1951. Verslag
 van voordrachten en discussies. Maart 1952
 Uitverkocht
33. **Banga, O.** Protection of the breeder's work.
 April 1952. .... Uitverkocht
34. **Sonnaville, P. de** De mirabellenteelt. April
 1952 ..... f 0,40
35. **Kronenberg, Hester G.** Nieuwe aardbeien-
 rassen in West-Europa. Juni 1952 .. Uitverkocht
36. **Hofstra, R.** en **M. Keuls.** Onderzoek naar
 de opbrengst van nicotine van *Nicotiana*
rustica (L.) over de jaren 1949-1950. Juli
 1952 ..... Uitverkocht
37. **Banga, O.** en **M. Keuls.** Practijkproeven
 wortelen Amsterdamse Bak 1949-1950. Juli
 1952 ..... Uitverkocht
38. **Banga, O.** en **M. Keuls.** Practijkproeven
 zomerwortelen 1949-1950. Juli 1952 .. Uitverkocht
39. **Kronenberg, H. G.** Veredelingswerk met de
 aardbei op het I.V.T. October 1952 Uitverkocht
40. **Floor, J.** Proeven met vermeerdering door
 entstekken, October 1952 ..... Uitverkocht
41. **Banga, O.** Some factors in the growth rate
 of red garden beets. November 1952 .... f 0,45
42. **Sneep, J.** Practijkproeven met Westlandse
 Boerenskool 1949-1950 en 1950-1951. Decem-
 ber 1952 ..... f 1,—
43. Een bos enthoutjes. Januari 1953 ..... f 1,35
44. **Banga, O.** Practijkproeven met Ronde Rode
 Radijs 1951-1952. Februari 1953 ..... f 0,65
45. **Gerritsen, C. J.** De rassenkeuze bij de Wal-
 noot. Maart 1953 ..... f 1,15
46. **Kronenberg, H. G.** De veredeling van Klein-
 Fruit in de Ver. Staten van Amerika .... f 0,65
47. **Banga, O.** en **M. Keuls.** Practijkproeven met
 Berlikumer Wortel 1949. April 1953 .... f 0,65
48. **Gerritsen, C. J.** Welke kersen moeten we
 planten. April 1953 ..... f 0,45
49. **Banga, O., M. Keuls** en **M. Wattel.** Practijk-
 proeven met Flakkeese Winterwortel
 1950-1951. Mei 1953 ..... f 0,90
50. Algemene Veredelingsdagen 1952. Verslag
 van voordrachten en discussies. Junni 1953 f 1,50
51. **Sneep, J.** Practijkproeven met Spitskool
 1949-1950 en 1950-1951. Juli 1953 ..... f 0,65
52. **Boom, B. K.** Internationaal reglement voor
 de naamgeving van gekweekte planten .... f 0,75
53. **Kronenberg, H. G.** en **F. Garretsen.** Op-
 brengstproeven met aardbeiklonen. Novem-
 ber 1953 ..... f 0,35
54. Veredelingsdag Groentegewassen 1953. Ver-
 slag van voordrachten en discussies. Decem-
 ber 1953 ..... f 1,—
55. **Floor, J.** Planten in plastic. Januari
 1954 ..... Uitverkocht
56. **Banga, O.** Taproot-problems in the breeding
 of root vegetables ..... f 0,25
57. **Jensma, J. R.** en **A. Kraai.** Practijkproeven
 met Rode Kool 1950-1951. Juni 1954 .... f 1,10
58. **Jensma, J. R.** en **A. Kraai.** Practijkproeven
 met Spruitkool 1950-1951. Juli 1954 ..... f 0,85
59. Veredelingsdag Fruitgewassen 1954. Verslag
 van voordrachten en discussies. Augustus
 1954 ..... f 0,95
60. **Kraai, A.** The use of Honey-bees and Bumble-
 bees in breeding work. September 1954 f 0,45
61. **Jensma, J. R.** en **A. Kraai.** Practijkproeven
 met Witte Kool 1952-1953. Februari 1955 f 1,35
62. **Banga, O.** en **J. W. de Bruyn.** Selection of
 Carrots for Carotene Content. Februari 1955 f 0,25
63. **Kronenberg, Hester G.** en **L. M. Wassenaar.**
 Practijkproeven met aardbeirassen 1952-
 1954. April 1955 ..... f 0,90
64. **Keuls, M.** en **J. W. Sieben.** Two statistical
 problems in plant selection. April 1955 .. f 0,35
65. **Banga, O.** The Institute of Horticultural
 Plant Breeding. April 1955 ..... f 0,25
66. **Banga, O.** Uienveredeling met gebruik-
 making van intcelt en herstel door heterosis.
 Juni 1955 ..... f 0,30
67. **Banga, O.** Carrot yield analysis. September
 1955 ..... f 0,30
68. **Banga, O., J. W. de Bruyn** en **L. Smeets.**
 Selection of carrots for carotene content.
 II. Sub-normal content at low temperature.
 September 1955 ..... f 0,25
69. **Braak, J. P.** Effect of temperature and light
 on June Yellows in strawberries. Septem-
 ber 1955 ..... f 0,25
70. **Banga, O.** De ontwikkeling van de rassen-
 situatie bij groentegewassen. Oktober 1955 f 0,25
71. **Bruyne, A. S. de.** Tendenzen in de ont-
 wikkeling van het Nederlandse fruitsortim-
 ent. Oktober 1955 ..... f 0,40

PERSBERICHTEN UITSLAGEN PRACTIJKPROEVEN

- 18- 1-'50. Uitslag Practijkproeven Tomaten 1948—1949.
- 10- 3-'50. Uitslag Practijkproeven Wortel Berlikumer 1949.
- 4-10-'50. Uitslag Practijkproeven Tuinbonen 1949—1950.
- 29-11-'50. Uitslag Practijkproeven Bak- en Zomerwortelen 1949—1950.
- 29-11-'50. Uitslag Practijkproeven Platronde en Ronde Kroten 1949—1950.
- 12-12-'50. Uitslag Practijkproeven Pronkbonen 1950.
- 21- 3-'51. Uitslag Practijkproeven Westlandse Boerenkool 1949—1950.
- 3- 9-'51. Uitslag Practijkproeven Spitskool 1950—1951.
- 7-12-'51. Uitslag Practijkproeven Flakkeese Winterwortel 1950—1951.
- 23- 1-'52. Uitslag Practijkproeven Vroege en Herfst Rodekool 1950—1951.
- 31- 3-'52. Uitslag Practijkproeven Spruitkool 1950—1951.
- 4-11-'52. Uitslag Practijkproeven Ronde Rode Radijs 1951—1952.
- 4-11-'52. Uitslag Practijkproeven Vroege Rijspeulen 1951-1952.
- 25-11-'52. Uitslag Practijkproeven Lange Kroten 1951—1952.
- 23- 1-'53. Uitslag Practijkproeven Radijs Ronde Scharlakenrode Extra Kortloof 1951—1952.
- 13- 5-'53. Uitslag Practijkproeven Bewaar Rode Kool 1951—1952.
- 10- 9-'53. Uitslag Practijkproeven Vroege Witte Kool 1952—1953.
- 18-12-'53. Uitslag Practijkproeven Herfst Witte Kool 1952—1953.
- 3- 6-'54. Uitslag Practijkproeven Bewaar Witte Kool 1952—1953.
- 17-11-'54. Uitslag Practijkproeven Stoksnijsbonen 1953—1954.
- 2-12-'54. Uitslag Practijkproeven Ronde Rode Witpunt Radijs 1953—1954.
- 12- 2-'55. Uitslag Practijkproeven Knolselderij 1953—1954.
- 1- 9-'55. Uitslag Practijkproeven Vroege Groene Savoye kool 1953—1954 en 1954—1955

Zijn geplaatst in diverse tuinbouwbladen.

RASSENLIJSTEN 1)
UITGEGEVEN DOOR HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING VAN TUINBOUWGEWASSEN

Tweede Beschrijvende Rassenlijst voor Populieren, Wilgen en Iepen 1947. Redacteur Prof. Dr G. Houtzagers	f 0,50	Achtste Beschrijvende Rassenlijst voor Groentegewassen. 1956. Redacteur Dr O. Banga	f 1,75

JAARVERSLAGEN 1)
VAN HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING VAN TUINBOUWGEWASSEN

Jaarverslag 1950. 1 (1951)	Uitverkocht
Jaarverslag 1951—1952. 2 (1954)	f 3,50

PUBLICATIES VAN HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING VAN TUINBOUWGEWASSEN IN ANDERE ORGANEN OF IN BOEKVORM EVENTUEEL IN SAMENWERKING MET ANDERE INSTELLINGEN 2)

De publicaties, waarvan prijs en uitgever worden vermeld zijn verkrijgbaar in de boekhandel. Overigens wende men zich tot de opgegeven bronnen of tot de Bibliotheek van het I.V.T.

Banga, O. New varieties of fruit and vegetable introduced in Holland in recent years. Rep. 13th Int. Hort. Congress London 1952, p. 624-631.	Jensma, J. R. Broccoli, een nieuwe groente. <i>Floralia</i> 74, 1954: 135-136.
Schaap, A. A. De opkweek en de selectie van appelzaailingen bij het I.V.T. <i>Groenten en Fruit</i> 9, 1954: 739.	Floor, J. Plastic, een materiaal voor de toekomst, ook voor de boomkwekerij. <i>De Boomkwekerij</i> 9, 1954: 123.
Wassenaar, L. M. Doordragende of remonterende aardbeien. <i>Groenten en Fruit</i> 9, 1954: 766-767.	Kronenberg, H. G. Two-crop strawberry production in Holland. <i>American Fruitgrower</i> 74, no 4, 1954: 13, 36.
Gerritsen, C. J. De walnoot als fruitgewas. <i>Groenten en Fruit</i> 9, 1954: 788 en 834-835.	Elzenga, G. Het uitdrogen van Angelicawortels. <i>V.N.K.-Nieuws</i> 1954: 48-49.
Bruyn, J. W. de. Jaaroverzicht exportcontrôle. <i>V.N.K.-Nieuws</i> , Januari 1954: 3-4.	Jensma, J. R. De proeftuin, trefpunt van practijk en onderzoek. <i>Zaadbelangen</i> 8, 1954: 113-114.
Elzenga, G. <i>Digitalis lanata</i> -teelt. <i>V.N.K.-Nieuws</i> 1954: 17-19.	Kraai, A. Het gebruik van bijen bij het veredelingswerk. (I) <i>Zaadbelangen</i> 8, 1954: 121-122.
Andeweg, J. M. Kan Paprika in Nederland in de volle grond geteeld worden? <i>Zaadbelangen</i> 8, 1954: 68.	Kraai, A. Het gebruik van hommels bij het veredelingswerk. (II) <i>Zaadbelangen</i> 8, 1954: 132-133.
Boom, B. K. <i>Amstellora</i> en nomenclatuur. <i>Vakbl. v. d. Bloemisterij</i> 9, 1954: 127.	Kraai, A. Het gebruik van bijen bij het veredelingswerk (slot). <i>Zaadbelangen</i> 8, 1954: 144-146.
Banga, O. Regel in de rassenbenaming. <i>Zaadbelangen</i> 8, 1954: 75.	

1) Zolang de voorraad strekt kunnen deze publicaties franco worden toegezonden, na ontvangst van het vermelde bedrag op giro no. 425340 van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, S. L. Mansholt-laan 15 te Wageningen onder vermelding van wat verlangd wordt; ook bestaat de mogelijkheid deze publicaties uit de bibliotheek van het I.V.T. te lenen.

2) Eerder verschenen publicaties zijn vermeld achterin in de Mededelingen nos 1 t/m 70 en in de jaarverslagen van het I.V.T.